

СТАРОЗАВЕТНАТА ПАСХА В СВЕТЛИНАТА НА НОВИЯ ЗАВЕТ

Празникът Пасха е установен по Божие повеление – особен ден, който трябвало да бъде за евреите спомен, Господен празник, който да се празнува във всички родове и да бъде вечно узаконение: **„И тоя ден да ви бъде за спомен, и празнувайте го като празник за Господа през (всички) ваши родове; празнувайте го като вечно узаконение”** (Изх. 12:7-17). На този ден всяка година евреите спомнят излизането си от Египет, четиридесетгодишното скитане през пустинята, освобождаването от робството и влизането в Обетованата земя.

Бог заповядал на Моисей в десетия ден от първия месец в годината всеки дом да вземе по едно агне или яре без недостатък, мъжко, едногодишно (Изх. 12:5), да го гледа до четиринадесетия ден, като вечерта на този ден го заколи, събере кръвта му и с нея помаже спонците и горния праг на вратата във всяка къща, където ще се яде пасхално агне, като **„през тая същата нощ да изядат месото му, изпечено на огън; да го изядат с безквасен хляб и с горчиви треви”** (Изх. 12:8). В нощта на Пасха Бог преминал през цялата египетска земя, като поразява първородните синове на египтяните и отминава първородните на Израил. Божието действие - едновременно наказващо и пощадяващо, се изразява с думата **„пасха”** (на евр. „песах”) и има значение на „преход”, „преминаване” и „изход”. Бог пощадява Израил, не го наказва за греховете му, като кръвта на агнеца става средство за пощада, съхраняване и извеждане на Божия народ от Египет, **„дома на робството”** (Изх. 20:2). Чрез Пасхата Израил става собствен, придобит от Яхве народ и се задължава всяка година да извършва спомен за това събитие (Изх. 12:2). Израил е избавен от робство, а Господ се явява Победител над египетските идоли и египетските грехове, които по-късно евреите в пустинята често пъти си спомнят и желаят (Изх. 14:11-12, 16:3 и др.).

Пасха е преди всичко ритуална вечеря и е далеч от представите ни за угощение, на което цари празничен дух и веселие. Тя е възпоминание за съдбоносната нощ, когато Иакововите потомци те са на семейна трапеза в Египет, преди да поемат по пътя към Синай и е установена, за да напомня за това събитие и обстоятелствата, при което то е извършено, за да се разглася във всички родове за великите Божии дела. Предписанието затова как

да се празнува Пасха е дадено в Изх. 12:1-13:16. Тя трябва да се извърши в пълнолунието на първия месец на пролетта и се предшества от подготовка, започваща от 10 нисан, когато се избира едногодишното мъжко агне, което срещу 14 нисан трябва да бъде заклано, кръвта му събрана и помазана с китка исоп върху горния праг и двата спонеца на вратата на къщата, където ще се яде агнето. Самото то трябва да бъде изпечено на огън, без да се чупи негова кост и изядено с горчиви треви и безквасен хляб. Агнето трябвало да се яде бързо, като всеки е облечен с връхната дреха, препасан като за път, обут със сандали и с тояга в ръка. От него не трябва да остане нищо, като остатъците се изгарят. Право на участие в тази трапеза имат само пълноправните членове на Израилското общество, роби и пришълци не могат да участват, освен ако не са обрязани, т.е. присъединени към Божия народ.

На Пасхалната вечеря всяко ястие било съпътствано от благословение. Приемането на храна се редувало с молитви и пиене на псалми, и всичко това се извършвало по установен ритуал, който по-късно бил отбелязан в Талмуда (сборник с религиозни предписания върху Мойсеевия закон или т.нар. устно предание на евреите). В началото на пасхалната вечеря всеки участник получавал голяма чаша вино, смесено с вода. Всеки четял над своята маса *бераках* - кратко славословие, което започвало с думата „благословен“. Преди пиенето на вино всички изслушвали *кидуш* - молитви, в които се прославя Божията святост. След пасхалната вечеря се предвиждал особен *кидуш*, който произнасял домакинът или най-старият от участниците в трапезата. След *кидуса* се пиело вино, а после на трапезата се слагали пресни (безквасни) хлябове, *латук* (горчиви треви) и *харосет* (салата от бадеми, орехи, смокини и различни плодове) и печено агне – *пасха*. Главата на семейството подавал на всеки малка връзка *латук*, и той го ядял, топейки го в *харосета* и над всяко ястие се четял *бераках*. След предястието умивали ръцете си, след което следвала пасхалната вечеря в тесния смисъл на думата. Отново се наливали чашите. Най-старият издигал нагоре купата с пресните хлябове и казал: „**Това е хлябът на страданието, който ядяха нашите бащи в Египетската земя**“, а след това се разчупвал един хляб и част от този хляб се отделяла настрана, и трябвало да стои там до края на трапезата. Става дума за *афикоман* – част, която било предвидено да се оставя в случай, че дойде някой беден човек, пътник или случаен гост, според Моисеевата заповед (Втор. 16:11-12). Втората част от разчупения пресен хляб най-старият вземал за себе си, докато на останалите давал други хлябове. Тогава най-младият питал най-стария защо на тази вечеря е предписана такава

трапеза. Това е централно място в ритуала на Пасха - изпълнението на заповедта бащата да изясни историческата традиция за Пасхата на по-младото поколение, според Божията повеля – **„И кога ви попитат децата ви: какво означава тази служба? Кажете (им): това е пасхална жертва Господу, Който отмина къщите на синовете Израилеви в Египет, когато поразяваше египтяни, а нашите къщи избави”**(Изх. 12:27). В този дух най-старият произнасял хагада – разказ за чудесното избавление на евреите от египетското робство и за други благодеяния, които Бог явил на Своя народ. Произнасяйки тези думи, той издигал чашата и после я слагал на масата. Всички присъстващи ставали и запявали халел - 112-ти псалом **„Хвалете, раби, Господа, хвалете името Господне”**. След това се пиело вино и се ядели пресни хлябове, натопени в харосет. Главата на семейството отчупвал за себе си парче от агнето и раздавал късове на всички присъстващи. Това било единственото ястие, което трябвало да бъде изядено без остатък, според Моисеевата заповед: **„И през тая същата нощ да изядат месото му... Не оставяйте от него до сутринта”** (Изх. 12:8 и 10). С това пасхалната трапеза завършвала и всички участници в нея умивали ръцете си. Главата на семейството разчупвал афикомана (онази част от пресния хляб, която била оставяна в случай, че дойде някой случаен пътник или беден) и давал по една част от него на всеки. Наливала се и трета, „обща” чаша. Всички ставали и произнасяли зимун – молитва, в която участват най-малко трима мъже и която се произнасяла в края на всяка трапеза. Най-старият благодарял на Бога, а останалите отвърждали на това благодарение. Това се повтаряло три пъти. Накрая се изпивала общата чаша и се пеела втората половина от халела (псалми 115-119). По желание се предлагала още една или дори още две чаши. С последната чаша се пеел великият халел (135 псалом).

От това описание на еврейската Пасха можем да направим извода, че афикоманът (част от пресния хляб) на Тайната вечеря е послужил на Христос за хляба, който ще нарече Свое Тяло. Колкото до чашата с Божествената Кръв, тя, според апостол Павел и евангелист Лука, била дадена след вечерята. Най-вероятно това била третата чаша, над която се произнасял зимун и чието благословение представлявало най-тържественният момент от празничната трапеза.

Това как евреите отбелязват този празник виждаме отразено в евангелските текстове. Пасха става център и на евангелските събития, тъй като Господ Иисус Христос също спазва старозаветната традиция и в центъра на празника Пасха установява

най-великото и спасително тайнство – Евхаристията. По думите на св. Иоан Златоуст Господ Иисус Христос извършил Пасхата преди Своите спасителни страдания, за да покаже, че дори до последния си ден Той не се противи на закона и наредбите му. Христос показва Себе Си като Законодател, като в самия център на старозаветната Пасха, той установява новата Пасха, за да покаже, че е установеното е служело преди всичко като предобраз на самата истина. Господ Иисус Христос изпълнява закона и в най-тържественния момент на празника установява тайнството Евхаристия, в което дава Себе Си - Своето Тяло и Своята Кръв, за живота на света, като става **„Агнецът Божий, Който взима върху Си греха на света”** (Йоан 1:29), пророчески възвестен от св. Иоан Кръстител. Бог установява нов завет, нов съюз, но вече не с един народ, а с всички, които се съединяват с Него в Евхаристията. Така Пасхата става не само преход на един народ от робство към свобода, а преход на целокупния човешки род от смърт към живот.

Можем да кажем, че старозаветната Пасха изпълнява предназначението си да подготви народа за едно друго избавление – избавлението от греха и смъртта. Цялата история на Изхода, а и ва Израил, е път към осъзнаване на невъзможността за спасение по Закона и на старозаветните жертви да очистват съвършено от греховете. В добре известния на всички ни Псалом 50 св. прор. Давид е изразил жаждата на човека за очистване от греха и спасение, което идва от Бога, по Неговата милост и благоволение. **„Поръси ме с исоп, и ще бъда чист, умий ме, и ще бъда по-бял от сняг....Отвърни лицето Си от греховете ми и изглади всичките ми беззакония. Сърце чисто създай в мене, Боже, и правия дух обнови вътре в мене... защото, да би искал жертва, аз бих Ти дал; но към всесъжения не благоволиш. Жертва Богу е дух съкрушен, сърце съкрушено и смирено Ти, Боже не ще презреш”** (Пс. 50:9,11-12,18-19). Старозаветния закон не може да очисти и обнови човека, да го направи праведен пред Бога и да го оневини за греха, както казва и св. ап. Павел – **„чрез дела по закона няма да се оправдае никоя плът”** (Гал. 2:16). Прор. Исаия става своеобразен изразител на онова нетърпение и очакване на Божието спасение в старозаветния Израил, изречено като вик към Бога – **„О, да беше Ти раздрал небесата и слязъл!”** (Ис. 64:1). В отговор на това очакване и според Божия спасителен план, Бог Слово слиза, въплъщава се, като приема образ на Раб, за да стане за всички истинска и съвършена Пасха.